

REDACTIA:
și
ADMINISTRAȚIA:
Batthyányi utca Nr. 2

Articoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacțiunii.

Concure, inserțiuni precum și taxele de abonament se trimit Administrațiunii tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI:
PENTRU
AUSTRO-UNGARIA:
Pe un an: 10 cor.
Pe 1/2 an: 5 cor.

PENTRU ROMÂNIA ȘI
STRĂINĂTATE:
Pe un an 14 franci.
Pe 1/2 an 7 franci.

Telefon pentru oraș și
comitat Nr. 266.

Nr. 2232 Plen.
1907.

Concurs.

Pentru îndeplinirea postului de protoprezviter în tractul **Buteni** cu parohia centrală Buteni, devenit vacant prin strămutarea protoprezviterului Ioan Georgia de protopop la Ienopolea, pe baza concluzului luat de concernentul comitet protoprezviteral la 17/30 Martie a. c. se escrie concurs cu termen de **30 zile**, computate dela ziua ce urmează după prima publicare în organul oficial »Biserica și Școala«.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

I din parohia centrală:

a) Uzufuctul unui intravilan gol și al unei sesiuni de pământ estravilan, aparținătoare parohiei protopopești.

b) Birul și ștolele îndatinate din parohia protopopească.

c) Întregirea dotației din vistieria statului conform legii.

II din protoprezviterat:

a) Retribuțiunea dela dieceză pentru ședulele dela cununii și pentru inspecțiunea școlară, după cum va statori sinodul eparhial.

b) Birul protopopesc, câte 10 cor. dela fiecare parohie.

c) Competința pentru vizitarea canonică și revidierea socoților, conform concluzelor sinodului eparhial.

d) Paușal pentru acoperirea speselor cancelariei protopopești conform concluzului sinodului eparhial.

Toate dările și sarcinile după sesia și venitele sale, le va suportă alegândul protoprezviter.

Aspiranții la acest post se avizează a-și susține, în termenul indicat, la scrisorile Cousistor recursele instruite cu documentele despre cvalificațiunea normată prin §. 53 din Statutul Organic și prin concluzul congresual Nr. 111 din 1888, și anume: cu documentul că au cvalificațiunea prescrisă în Regulamentul pentru aspiranții la parohii de **clasa primă**, cu atestat de maturitate, cu atestat că au împlinit cel puțin 5 (cinci) ani în

serviciu bisericesc sau școlar cu succes deplin mulțumitor și că prin zelul și diligența lor s'au distins în activitatea pe terenul bisericesc ori școlar.

Arad, din ședința Consistorului plenar, ținută la 10/23 Aprilie 1907.

Ioan I. Papp
Episcopul Aradului.

Programul examenelor

în anul școl. 1906/7 la institutul ped.-teol.
gr. or. român din Arad.

7/30 Maiu Luni, dela 8—12 ore c. IV ped. Rel. Cant. și tipic.

8/21 Maiu Marți, dela 8—12 ore c. IV ped. Toate obiectele de învățământ.

9/22 Maiu Mercuri, dela 8—12 ore c. IV ped. privațiști.

14/27 Maiu Luni, dela 8—11 ore c. IV ped. Scripturistică din pedagogie

15/28 Maiu Marți, dela 8—12 ore c. IV ped. Scripturistică din l. maghiară.

16/29 Maiu Mercuri dela 8—11 ore c. IV ped. Scripturistică din geometrie.

16/29 Maiu Mercuri dela 11—12 ore c. IV ped. Scripturistică din caligrafie.

17/30 Maiu Joi dela 8—12 ore c. IV ped. Scripturistică din științe naturale.

18/31 Maiu Vineri, dela 8—12 oare c. IV ped. Desemn.

26 Maiu (8 Iunie) Sâmbătă: Sistarea prelegerilor

28 Maiu (10 Iunie), Luni dela 8—12 ore c. I—III teol. Cant, tipic

29 Maiu (11 Iunie) Marți dela 8—12 ore c. I—III ped. Cant, tipic.

30 Maiu (12 Iunie), Mercuri dela 8—12 ore Preparații privațiști.

1/14 Iunie Vineri, 8—12 ore teologiei privațiști.

2/15 Iunie, Sâmbătă dela 8 - 12 ore c. I teol. și ped. toate obiectele.

4/17 Iunie, Luni dela 8—12 ore c. II teol. și ped. toate obiectele.

5/18 Iunie, Marți dela 8—12 ore c. III. teol. și ped. toate obiectele.

6/19 Iunie, Mercuri Conferința de cvalificațiune.

7/20 Iunie, Joi—15/28 Iunie, Vineri Examene de cvalificațiune învățătorescă.

11/24 Iunie, Luni: Te-Deum

16/29 Iunie, Sâmbătă: Examen la școala de aplicațiune.

O carte bună.

— „Prelegeri academice din **Teologia morală ortodoxă** de profesorul universitar Dr. Emilian Voitschi. Volumul I: Introduceere. Cernăuți, 1906“. —

II.

În articolul precedent m'am nizuț să arăt, cum autorul opului din chestiune ni-a prezentat, în §§. 8 și 9 (pag. 24—113) zădărnicia minții omenestii de a afla, ea singură de sine, adevărul religios-moral în labirintul doctrinei filozofilor din toate vremurile, și că adevărul religios-moral, într'o formă *pozitivă* îl aflăm d'abia în revelațiunea sau descoperirea supranaturală, începând în Testamentul V.

În §§. 10 și 11, autorul ne arată, cum descoperirea dumnezească a Testamentului Vechiu s'a desăvârșit prin Iisus Hristos și s'a precizat mai deaproape prin apostolii săi și cum au fost propuse doctrinele morale de cătră iuvățătorii véchi ai Bisericii, și cum s'a dezvoltat istoria și literatura moralei creștine în cursul veacurilor, până astăzi.

Să aruncăm o scurtă privire asupra restului din opul indicat mai sus.

Autorul, întâi de toate, precizează raportul lui Iisus Hristos Mântuitorul nostru, care a venit în lume, nu pentru-ca să judece lumea păgână pentru fără delegile ei, ci ca să o cheme la mântuire; și nici pentru a strică — ci pentru a împlini — legea Testamentului Vechiu, deoarece »modul... cum pricepeau cățurarii legea și după cum învățau farizeii a o împlini, nu erau de fel în acord cu *voința descoperită alui Dumnezeu*“.

În scurt: ni-se arată sistemul de doctrină morală a Mântuitorului, în întreagă superioritatea și desăvârșirea ei față cu morala Testamentului Vechiu, culminând împlinirea voinței lui Dumnezeu, sau în *iubirea cătră Dumnezeu și cătră deaproapele*, rădicând astfel ideia morală creștină la înălțimea neajunsă de etica antică.

După aceea trece autorul la tipul doctrinal al sfântului apostol și evangelist *Ioan*, cel mai iubit învățacel al Domnului. Ioan, în gândirea sa, reprezintă »înălțimea serafimică a idealității curate«. Acest apostol a fost celce l'a înțeles mai mult pe dumnezeescul Învățătoriu și de aceea, în scrierile sale, el învață *mai* mult iubirea sau porunca cardinală a moralei revelate în Iisus Hristos. Ioan a fost vulturul gândirii creștine, care ne-a învățat, în ale credinței, despre »Logos«-ul sau »Cuvântul lui Dumnezeu« până a nu se fi întrupat, iar coborând din acele regiuni, ni-se înfațșază »cu sborul său lin, porumb nevinovat, sol blând al păcii«.

Apoi ni-se arată sistemul de doctrină morală al marelui apostol al neamurilor, *sf. Pavel*, care

dă prețul cuvenit individualității personale a omului, accentuând și libertatea individuală, trăgând hotar între libertatea lui Hristos și între cea falză. Pavel, care, prin obiectivitatea unei gândiri alese însoțită do o ageră distincțiune a isvorului intern al faptelor și de o apreciere severă a însuși faptului săvârșit de om, ne prezintă lupta morală a binelui contra răului: ne induce contrastele dintre păcat și dreptate, angajând în aceasta luptă nu într'ată *litera* moralei, cât *spiritul* legii morale iar prin raționamentele și distincțiunile sale recurge și la spiritul omenesc și-l răscolește și stimulează a-l cercă pe Dumnezeu pe baza doctrinei pozitive și a-l înțelege și urmă.

În chipul acesta face sfântul apostol diagnoza vieții *sufletești* a omului, învățându-l a distinge între păcat și dreptate, și îndrumă *faptele* omenestii pe cărarea gândirii împrietenite cu doctrina pozitivă.

Pornindu-l pe om dela cernerea individualității sale morale, îl »mână departe, departe de sfera existenței, și astfel și el — sf. Pavel, în doctrina sa morală — încă ajunge acolo, unde îl așteaptă Ioan, la imediata privire alui Dumnezeu.«

Ni-se arată apoi, cum sf. apostol *Iacov* întregește sistemul sfinților săi tovarăși Ioan și Pavel; cum adeca dânsul pune pond pe *credință*, care trebuie să fie *isvorul faptelor creștinului*.

După ce cu aceasta se încheiă restimpul apostolic sau al punerii bazelor moralei creștine, autorul, în expunerea sa ulterioară (în §. 11, pag. 122—269) ne arată fazele de dezvoltare ale moralei creștine până în ziua de azi, atât în jumătatea de răsărit cât și în ceea de apus a creștinizmului.

Rând pe rând ni-se trec pe dinainte — de după biserici: răsăriteană și apuseană — singuraticii părinți apostolești, apoi părinții și învățătorii bisericești din primele opt veacuri, apoi învățătorii bisericești de până la schisma cea mare (1054), după aceea cei din restimpul de până la căderea Constantinopolului (1453), și de atunci până azi.

Mă mărginesc a face aci numai aceasta indicare generală, pentrucă întrarea mai amănunțită în expunerea cuprinsului opului de sub întrebare, ar reclama spațiu și timp mai mult decât acela de care dispun.

De altfel, scopul acestor șire nici nu a fost o dare de samă amănunțită asupra lucrării numite; și nici nu au purces ele într'atăta din singură afecțiunea elevului față de dascălul-autor al numitei lucrări, ci mai vârtos din adânc *simțita trebuință de carte teologică* la noi și din dragostea ce o păstrez tagmei noastre preotești iubitoare de carte, căreia cred că-i fac un serviciu bun și la vreme dacă, în acest chip, îi atrag aten-

țiunea asupra unei cărți, unice în felul ei la noi, și din care fiecare preot își poate edifica gândirea și îmbogăți cunoștințele atât de necesare pe amvon și chiar și în contactul pastoral.

În suceritatea mea, alături de aceasta dragoste de cauză, constat și o singură scădere ce o află manualului din punctul de vedere al limbii — scădere, care însă nu e personală a autorului deoarece isvorește din *referințele culturale* ale sermanei Bucovine copleșită de străini, în societate ca și în cultură, — scădere care însă nu alterează gustul cetitorului care cearcă *mai mult cuprinsul decât forma scrisului* românesc.

Apelez deci la indulgența prețuitului autor dacă ici-colo, la contragerea conținutului și la învestmântarea în vorbă, voi fi fost defectuos în fuga condeiului, — iar preoțimei noastre, căreia-i recomand din inimă aceasta carte, îi pun în vedere cuvintele lui Fr. A. Göpfert (nota subliniară 3. pag. 4 din opul provocat) despre importanța studiului moralei: »Cunoștința moralei... în ziua de azi este pentru viața de toate zilele foarte necesară. Prin observarea continuă a acțiunilor sau lucrărilor morale, omul se apropie cu atât mai sigur de ținta sa. Cu deosebire schimbarea frivolă a celor mai însemnate noțiuni morale, precum a noțiunii despre libertate, căsătorie, jurământ, uzură și repaosul de duminică, apoi participarea comună la viața politică cu toate frământările și pericolele ei, precum și apucăturile legislațiunii civile pe terenul bisericesc fac și pretind, ca *păstorul sufletesc, astăzi mai mult decât ori și când, să poșadă cea mai temeinică cunoștință a moralei creștine*. În special însă *cea mai însemnată problemă a teologiei morale va constă încă tot în pregătirea păstorului de suflete pentru administrarea tainei pocăinței și întru rezolvirea cazurilor grele relative la păstorirea sufletească*“ .¹⁾

Dr. G. Ciuhandu.

Evoluțiunea și depravațiunismul.

III. Reflexiuni geologice.

— Urmare. —

Mai sus am conchis, din perfecțiunea Creatorului, ca cea mai sublimă idee, că lumea este așa fel creată, ca să poată deveni perfectă. Contra acestei concluzii logice sofistă și preocupată poate să aducă următoarea obiecțiune: »Dacă lumea de abia prin dezvoltare urmează calea perfecționării, ce o duce către perfecțiunea încă neajunsă, rezultă ca raționament logic, că ea încă nu este perfectă, căci toate conceptele fiind ori pozitive ori negative, ce este perfect n'are lipsă de

perfecționare, deci ori se perfecționează și atunci nu este perfectă, ori este perfectă și atunci nu are lipsă de perfecționare, analog cum, ceea ce este deșert, nu se mai poate deșerta, și ceea ce este plin nu se mai poate umple.“ Contra acestei sofizme stau adevăruri metafizice de un conținut cu mult mai adânc, decum este simplul logicism, care forțează numai cu legile formale ale gândirii nu însă și cu adevărurile empirice, metodologice și transcendente scoase din adâncul naturii și al profunde gândiri. E drept, că noțiunile atributive „deșert și plin“ stau cătră olaltă în raport negativ sau escluzivist; dară acest raport nu are nici un rost, dacă nu le relaționăm la noțiunile obiective „conținut și spațiu“. Un *plin* absolut e numai atunci cugetabil, când în întreaga lume nu a rămas spațiu deșert, dară atunci nu ne putem găsi nici un prisos de conținut, care ar căută, undeva să încapă. Noțiunile „conținut și spațiu“ fiind atunci esențial ecvivalente, s'ar putea pune în mod variant una pentru alta, cum o face idealistul Plato, care identifică spațiul cu materia primordială. După același raționament la un deșert absolut nu ne putem cugeta nici un conținut. Prin urmare între *deșert și plin* trebuie să punem conținutul și spațiul. Spațiul cugetat deșert ca să se umple prin adaus de conținut trebuie succesiv să se micescă până deșertul dispare cu totul.

Capacitatea spațiului, de a mai putea primi conținut, este analogă cu capacitatea lumii de a mai putea primi perfecționare. Dară precum etatul plin și neplin presupune conținut, așa perfecționarea și perfecțiunea presupune acel conținut fără de care ideea ar fi goală. Conținutul ambelor noțiuni este perfecțiunea; ele se deosebesc numai formal prin raportul lor de gradație. Cum un vas, care încă nu este plin, nu se poate numi deșert, analog nici ceea ce încă nu este perfect nu se poate numi imperfect. Analog cum vasul neinceput nu este deșert, ci se poate umple și cel plin deșertă, tot ce nu este deplin perfect, se poate face perfect; și acea capacitate virtuală sau immanentă, în puterea căreia toate înaintează din propria putere încreată sau așa zicând nativă, eu o numesc perfecțiunea naturală.

Aceasta calitate firească poate face prin consecvența dezvoltare o gradație dela etatul embrional până la deplinătate.

Că omul poate și a făcut acea cale, am arătat la cap. despre evoluția culturală și rezultă în mod consecutiv și causal din perfecțiunea Creatorului, care creându-l după chipul sau modelul său, a voit și voește ca el prin proprie stăruință să se facă după asemănarea sa sau să se facă perfect. Dară tot atât de sus stă adevărul, că omul neemancipat de sub influența voinței fizice a corpului senzual nu se poate urca până la finala culme de perfecțiune, ceea ce se explică pe de o parte din imaterialitatea lui Dumnezeu și pe de alta din materialitatea sa fizică. La această eminentă cunoștință a ajuns și Plato, carele zice, că cufundarea în materie este principiul răului moral.

¹⁾ Lucrarea dlui prof. Dr. E. Voiuschi se poate procura dela Librăria H. Pardin, Cernăuți (Bucovina) cu prețul de 6 cor.

Tocmai de aceea și botezul, ca ușa de intrare în imperiul mântuirii se plinește prin cufundare în apă, spre a simboliza cufundarea etică în viața spirituală, care suspinde păcatul.

Diversele grade ascendente către separea morală de influența corpului fiecare pentru sine fac câte un grad de perfecțiune. Chiar numai simpla conștiință despre un model etic dovedește încă un grad de perfecțiune, și voința omului de a se urea de pe treaptă pe treaptă, o numim capacitatea etică a perfecțiunii.

De aceea și întreaga realitate ca o idee eternă în planul providențial nu este decât nu cerc coincis, care ideografic începe și încheie cu Dumnezeu, pentru că toate cele existente cauzal încep cu Dumnezeu și final conduc pe om la cunoștința lui. El este numai mediul central pentru a cărui conducere și înrăurire educativă toate sunt menite. De aceea îl putem privi de acel element ales, în care idea eternă se aduce la realizare, precum zice și evangelistul Ioan, că cuvântul s'a făcut corp, adică voința dumnezească devine fact real, întrucât spiritul dumnezeesc coborât în om întoarce chiar lumea materială la asemănarea cu creatorul său. Pe linia periferială a acestui cerc ideea misiunii alergând în curs infinit, prin operele de realizare produce fenomene, a căror totalitate constituie acel sistem desțesut, pe care noi îl numim lume.

Acea calitate esențială, în vigoarea căreia toate sunt capabile de realizarea menirii finale, este perfecțiunea nativă sau imanentă, care după relevările aduse nu este de interpretat în înțeles formal, ce ar privi acel etat în care macrocosmul s'a pus în existență, ci în înțeles esențial-calitativ, ce privește capacitatea naturală internă, de a se putea prin o finală, continuă și armonică actualitate rădica pe acea culme de perfecțiune, pe care Creatorul l'a hotărât să se rădice. Din aste conziderări perfecțiune nu este de căutat în mod triperempiric în formele gata, după cum depravaționismul o interpretează pe baza literei moarte, ci mai adânc în firea metafizică și în calitatea esențială, care numai prin evoluție vine și formal la manifestație.

Evoluționismul este, cum vedem, de acord deplin cu providențialismul optimist și deplin de compatibil cu teismul monist, care din urmă susține o unică cauză o unică voință supremă și o unică ordine, pe când depravaționismul pesimist, ce poartă în sine rudimentele dualiste, produce inconsolabilul fatalism explicabil numai din anticvata vedere a dualismului teologic.

Teologia plană, care pe baza literei moarte susține depravaționismul cu valoare de dogmă, în mânia sa bipereempirică scoate dualismul teologic cu alai pe ușă afară, ca să-i deie iară drumul pe fereastă înapoi. Aceasta eroare destul de regretabilă ea o comite prin aceea, că nu voește a se coborî în adâncul metafizic al vieții sufletești, spre a scoate de acolo tainele, ce o preocupă ci ia numai litera moartă drept moment de mănecare pentru argumentele sale.

Dacă ținem strict la perfecțiunea lui Dumnezeu și la consecutiva creare perfectă a omului, depravația

după esplicarea teologiei plane rămâne neexplicată fiindcă esplică ceva empiric cunoscut prin ceva necunoscut. Dară dacă ținem socoată cuvenită și de conștiența noastră de sine, în care aflăm păcatul ca element obiectiv, ce ne acuză, că în viața noastră morală tot manifestăm o depravație, atunci ne convingem, că noțiunile *perfecțiune* și *păcat* referate la noi fac acel dilem, care ne impune problemul, *cum avem a ne explică depravarea morală*, de care suntem conștiinși și pe care cu toată sfortarea în princip nu o putem șterge de pe sama noastră.

Fiindcă dela soluția acestui problem atârnă limpezirea credinței oarbe într'o credință rațională și șingură mântuitoare, în cap. II. voi releva despre cauza metafizică a păcatului, arătând rădăcina fundamentală, din care el răsare ca fenomen concret.

V. Simiganoschi.

O carte românească din anul 1643,

Lumea de azi ce-și rafinează firea și-și poleiește sufletul la lumina cărții, cu sârghiulă de albină adună în muzeele sale toate cărțuliile, hârțiile și uneltele ce povestesc și mărturisesc ceva din o vreme depărtată. Birourile puse în fruntea ăstorfel de instituțiuni, — în centrele țărilor cu avânt cultural mai ales — vecinic pândesc prilejul să-și îmbogățească colecția cu relicvii, aparțină acelea ori cărei branșe sociale.

Amăsurat acestui demn obicei și urmând cinstei ce se cuvine — fără fulg de vorbă — cărților vechi, cari pe lângă tot sbuciumul au avut norocul să se păstreze în vr'un ascunziș din turla bisericilor ori în vr'o grămadă de lucruri vechi, — vin să spun, că la bisericuța din filia *Fughiu* (pprezv. Orăzii-mari) se află o carte prețioasă. Fațada cărții între niște colonne are următorul cuprins: *Carte românească de învățatură duminicile peste an și la praznice împărătești și la svenți mari. Cu sisa și cu toată cheltuiala lui Vasilie Voevodul și Domnul țării Moldovei. Din multe scripturi tălmăcită din limba slovenească pe limba românească de Varlaam mitropolitul de țara Moldovei. În tiparul domnesc în Iași în mănăstirea atrei s-titel dela Hristos 1643.*

Dintre cărțile noastre bisericești tipărite în vreme depărtate, aceasta e una dintre cele mai norocoase; norocul ei îl face anume împrejurarea, că aceasta carte deși s'a dat obștei dreptredincioase ori să zicem ca în precuvântare „*semenției romenească*“ în timpul mitropolitului Varlaam, în anii după șese sute deci, când abia exista slovă românească, cu toate aceste, precum mărturisesc scrutătorii noștri, această carte n'are vitrega soarte de a fi singurul bulgăr prețios rămas sub ruinele secolilor, ci la anul sus pomenit se mai gădesc câteva exemplare de acest fel.

Valoarea ei — precum vedem — nu este a se cumpeni după formele gramaticale ce se pot desluși dintr'însa, nici după particularitățile limbistice ori lexicale, căci în privința aceasta o întrec cele trei psaltiri despre cari se face amintire în literatura bisericească¹⁾ și îi vor premerge poate și alte scrieri, pe cari sorocul le va descoperi de aci înainte, — ci importanță cuvenită, merită — cred — această tăl-

¹⁾ Vezi Cercetări Literare-istorice de V. Mangra, prof. București 1896.

cuire de evanghelii prin faptul, că în „cuvântul împreună“ se zice „pentru-ca să înțeleagă hieicine și să mărturisească cuvântul lui Dumnezeu cu mult mai vărtos în limba noastră românească ce n'are cărți pre limba sa, de nevoie mi-au fost ca un datornic cesnit lui Dumnezeu cu talantul ce ne-au dat să-mi poci plăti datoria.. *adunatam* din toți tâlcovnicii sventei evgliei dascălii besearicii noastre și *deacam scris* arătatam măriei sale pravoslavnicului domn Io Vasilie Voivod...“.

Insemnătatea acestei cărți se invederează deci din rândurile aci marcate, din rostul cărora se relevează că aceasta ar fi cea dintâie tâlcuiala a evangeliilor scrisă pe românește de Varlaam, care a trecut de pre limba slovenească pe a noastră aceste tâlcuiri în vremea când originalele slovenești, vorba slovenească, credinșii nostri nu o înțelegeau, dreptce și scrie în precuvântarea sa „*cu nevoie este a înțelege cartea alții limbi*“.

„Cartea românească“ din Fughiu nu este altceva decât o căzanie cași ori care alta ce se află în stranele noastre, cu diferența, că mai întâiu se reproduce pericoapa evangheliei și numai apoi urmează explicarea. Tâlcul e complet și s'a păstrat în curățenie îndestulitoare.

Limba cărții este ușoară, mântuită de greșeli. Cea mai veche ce o avem tipărită în limba română, cunoscută după cercetările de pân'aci e *Tetravangelul* tipărit în Brașov la anul 1561 Ianuar 30, atribuit diaconului Coresi, apoi urmează *Psaltirea* aflată de P. C. Sa arhim. V. Mangra vicarul episcopesc al Orășii-mari în satul Lazuri, care s'a isprăvit a se scrie la anul 1570 Maiu 27 zile. Limba acestor două vechi cărți, este la toată întâmplarea mai plină cu particularități limbistice, cași „*cartea de învățătură*“ alui Varlaam; progresul acesteia din urmă îl motivează negreșit intervalul de șeptezeci ani ce este între ele, care vreme e foarte puțină în raport cu rotundirea limbii ce se observă. Acest avânt ce l'a luat limba într'un timp așa scurt este la tot cazul a se atribui începutului serios, și stăruitor ce a pus Mitropolitul Varlaam literaturii noastre bisericești. — Curățenia frumșea, muzica dulce a limbii cuprinsă în acest limpede isvor al trecutului, în acest tâlc, e așa de bătătoare la ochi încât te revolți când îți trece prin gând că azi în secolul XX. se face multă vorbă păsărească; te mănnești când vezi că tot mai sunt oameni cari voesc să-și împună modul lor de a scrie și vorbi, uitând astfel să îndemne pe cărturari să se pogoare la scrisul bucoavnei, atât de firesc și așa de frumos. Socotind-o în general chestia asta, pe lângă puțină tânguire suntem totuși veseli a mărturisi, că de-o bucată de vreme în coaci se face scrisul în ogaș nou și îmbucurător.

După aceasta mică deviare, trecând la particularitățile cărții despre care facem amintire țin să spun că se găsesc puține exemple de rotacism așa b. o când *veri* merge = când vei merge; particularitate limbistică e apoi consonanta prepusă d. ex. mai *vrătos* = mai vărtos; iară noi *acmî* = iară noi acum; D-zeu văzând scărba; vocala *ă* se menține în substantive ocularea în loc de u. b. o. frămșețe ta = frumșeța ta.

Afară de aceste particularități aflăm apoi, folosite unele cuvinte cari au șters din graiul zilnic așa: teai *spodobit* = teai învrednicit; cine să va putea *spăsi* = cine se va putea mântui.

Tot într'un loc cu acest tâlc, se află și o altă căzanie scrisă cu mâna lui Popa Gavril locuitor în Sintelec la anul 1733, — care se pricepea la copiat așa de bine, că abia o poți distinge de cele tipărite.

Intre anii 1699—1720, în jurul Orășii-mari, prin niște sate aflăm doi dascăli, V. Sturze și un

altul al cărui nume nu se poate desluci, cari se îndeletcesc cu traducerea de cărți bisericești de pe altă limbă pe a noastră și cu copiarea cărților trebuincioase la slujbele dumnezești. Cu descrierea de cărți bisericești s'a ocupat și acest Popa Gavril, dela care încă au rămas câteva exemplare scrise cu bună simetrie și grije. Confrontând căzania scrisă de Popa Gavril cu „cartea de învățătură tipărită și *tâlmăcită din multe scripturi*“ de Varlaam, aflăm coicidența, asămănarea textelor, mărginindu-se deosebirea la schimbul cuvintelor, datorit progresului ce a făcut limba. Conform acestor semne, cu o dumerire oareșicare am putea spune, că toate căzaniile ce sunt întrebuintate la bisericile noastre, sunt luate din cartea lui Varlaam, care pentru noi românii a servit de original atât pentru exemplele tipărite cât și pentru cele copiate de diacii acelor vremi.

* * *

Amăsurat vijeliilor fără număr ce-a îndurat națiunea română, sterilă-i și câmpia literaturii noastre bisericești, pe întinsul ei abea află o hârtie frântă ori o carte roasă, din care să poți cobori ceva pentru folosul nostru. Mare comoară de cărți — la drept vorbind — n'am avut, căci în sec. XIV și XV-lea n'aveam o clasă stăpânitoare bine înjghebată de legea românească, care să fie străduit pentru păstrarea și îmbogățirea literaturii, dar nici nu li-se prea ajungea vreme... și așa s'au împrăștiat ca pleava acele câteva cărți slovenești și grecești din care s'ar fi vărsat multă lumină.

Dacă ne-am jălui pe ruinele noastre modeste de cultură din acele veacuri, — am face un lucru zădarnic, dreptce să n'o facem asta, ci să ni-se servească spre mângăiere și clipa, când ni-se descopăr mărturii cași cartea lui Varlaam, în jurul căreia dacă nu ne strângem azi cu atâta respect ca și la moaștele unui sfânt, am nălejde că nu-i departe timpul, când îl vom face și acel lucru.

Le-am dat scris aceste rânduri înainte de toate pentru a face cunoscută comoara din Fughiu și apoi, pentru a stărni gândul în alți confrăți, să scotociască unghierele pretutindenea și să facă cunoscute cele găsite obștei românești, ca așa bibliotecile episcopoești ori ale altor instituții să ni-le ceară la vremea sa, și să ni-le adăpostească spre folosul generațiilor viitoare în loc mai bun, mântuindu-le astfel de mucegaiu, prav și paiangeni.

Dat în F. Oșorhei, la 9 Martie, 1907.

Petre Popa,
paroh gr. ort. român.

Omilie

(Despre testamentul lui David.)

Iubiți Creștini!

La cartea I. a împăraților c. II. v. 1—3, 5—6, 8—10, scris este: „Și se apropiară zilele lui David ca să moară și ordonă lui Solomon, fiului său, zicând: „*Eu merg în calea a tot pământul, iar tu întărește-te și să fii bărbat, și păzește cele de păzit ale lui Iehova, Dumnezeul tău, umblând în căile lui, păzind căile lui și ordinele lui și judecățile lui și mărturiile lui, precum este scris în legea lui Moise, ca să fii fericit în toate câte vei lucră, și ori unde vei întoarce. Și încă tu știi câte au făcut mie Ioab, fă deci după înțelepciunea ta: și cărunteța lui să nu se pogoare în pace în mormânt.*“

Și iacă! la tine este Șimeia, carele mă blăstămă cu blăstăm greu, în ziua când mergeam la Mahulim, dar să pogori spre întâmpinarea mea la Iordan, și i-am jurat lui pe Iehova, zicând: Nu te voi omori cu sabia. Și acum nu-l lasă pe el nepedepsit, că bărbat înțelept ești tu, și știi ce să-i faci lui, ca să pogori cu sânge cărunțeta lui în mormânt. Și adormi David cu părinții săi, și se înmormântă în cetateu lui David.

Viața omului o putem asemăna cu iarba: dimineața înflorește, iar seara se uscă! Viața tinerilor și a bărbaților celor plini de viață și în putere e tocmai așa, dar apoi cu cât mai vartos nu e așa a oamenilor bătrâni? Pentru aceasta e bine, că omul la vreme să se îngrijească de mult puținelul său. Omul înse cam de rând și face testamentul său numai în cazul morți sale, deși omul ar trebui să știe, că el datorința are a se îngriji nu numai de cele trupești, ci și de cele sufletești!

Prin cele zise de mai înainte v'am făcut cunoscut testamentul lui David.

El și-a simțit sfârșit zilelor sale și pe patul de moarte și-a chemat la sine pe fiul său împăratul Solomon, zicându-i: *Eu merg în valea a tot pământul, pe acel drum, pe care cu toții trebuie să-l precurem prin moarte. Iar prin cuvintele ce a zis David către fiu: iar tu întărește-te și să fii bărbat, l'a încurajat, să nu despezere, ci între toate împrejurările să aibă tăria unuia bărbat de a duce în sfârșit tot ce el ca tată îi lasă fiului său să facă după moarte.*

Să vedem cum dispune cu el, ce-i lasă prin testament ca tată fiului său și ca împărat urmașului său? Așa că-i lasă zicând: *Și păzește cele de păziri ale lui Iehova, Dumnezeuul tău, umblând în căile lui, păzind legile lui precum este scris în legea lui Moise ca să fii fericit în toate, câte vei lucra.*

Milostivul împărat în locul întâi îl admoniează pe fiul său la legile Dumnezești ca pe acelea să le păzească, căci precum el ca tată și împărat, — păzind legile lui Dumnezeu, — a putut duce în sfârșit multe lucruri bune și frumoase, așa acum la aceasta îl îndeamnă și pe fiul său. Deci până aci așa face David precum aceasta se așteaptă dela ori cari tată bun și milostiv. Au oare nu în psalmii lui David aflăm scris „Cărările Tale Doamne, arată-mi-le, ca să nu rătăcesc; învață-mă poruncile Tale cum să-mi îndrept pașii mei“. Oare un tată poate da mai bun sfat fiului său, decât sfatul ca pruncel să umble pe cărările Domnului și să învețe poruncile lui? Baremi dacă toți părinții ar lăsa prin testament pruncilor lor ca să umble pe căile Domnului, căci ce folosește de ar dobândi omul toată lumea, dacă sufletul său și-l perde?

Și o! ce tată fericit ar fi fost David, dacă el în testamentul său nimic altă nu ar fi lăsată fiilor săi! Dar el și mai multe a zis și lăsat, căci și lucruri de acelea a poruncit fiilor săi prin testament, pe cari omul de fel nu le-ar fi așteptat dela el. Căci vedeți iubitorilor, David i'a adus aminte fiului său lui Solomon de căpitanul său Ioab zicându-i: *Acest viteaz pe multi a omorât, dar nu-l lasă ca acest om încăruntând cu pace să meargă în mormânt. Dreptce pe fiul său Solomon îl ațafă la răsbunare, îi lasă prin testament ca pe Ioab să-l omoare, să nu-l lase să încăruntească sau în pace să moară.*

Ce testament îngrozitor e acesta! D'apoi, că el ca tată ar fi trebuit în ceasul morții să-i fie zisă fiului său: Fiule! precum eu am nădejde, că Dumnezeu îmi va ierta păcatele mele, de cari îmi pare rău, că le-am făcut, așa și eu le voi ierta tuturor aceluia, cari în viață în contra mea au lucrat, ba ca tată al tău doresc

ca și tu să ierți nu numai aceluia, cari nu-au fost vrășmași, ci și aceluia, cari îți sunt ție protivnici. Lasă să-mi sfârșesc eu astfel viața mea, precum doresc să îți-o începi și tu, căci numai astfel vom fi fii iubitori ai Tatălui Ceresc; iar în scaunul împărătesc numai astfel vei putea ședea cu o inimă bună, cu o inimă îndurătoare! Iată fiul meu, acesta e dorul meu cel din urmă, așa să faci! Iată așa ar fi trebuit să vorbească David împăratul către fiul său Solomon, dar el ca tată l'a îndemnat pe fiu la pismă, la ură, când în ceasul morții i-a zis: *Eu nu-l pedepsesc, dar tu îți resbună în contra lui, și nu-l lasă să încăruntească!*

Și dacă ne vom gândi bine la zisele acestea ale lui David despre Ioab, acestea sunt cu atâta mai înfiorătoare, cu cât acest Ioab ca căpitan în oastea lui David, a fost cel mai credincios către David. Abner și Amasiu însă ca cei mai mari vrășmași ai lui David au fost totodată și împăratului Saul cei mai mari vrășmași și luptători. Iar când Ioab i-a omorât pe acești 2 inimi, tot atunci au omorât prin ei pe cei mai mari vrășmași ai lui David, prin care faptă a sa numai lui David iau făcut bine. Și iată acum David cu ce mulțămită și inimă se arată către căpitanul său, lăsându-i fiului său lui Solomon, să-l omoare?

Aceasta însă nu e destul lui David, pe patul de moarte îi vin în minte toți vrășmașii lui, dintre cari nici unuia nu voiește să-i ierte, pe toți îi lasă în grijea fiului său să-și răsbune asupra lor. Nici chiar pe Șimeiu nu l'a uitat, care ca neam a lui avea o gură rea, tot suduia și răs și-au făcut de David atunci când el s'a ascuns dinaintea lui Saul. Cu 40 de ani înainte de moarte și-a făcut răs acest Șimeiu de David, dar David și-a adus aminte de acestea și pe patul lui de moarte. Șimeiu apoi și-au venit în ori, și s'a supus lui David, rugându-se de el ca să-l ierte, iar David, — după cum el spune, — s'a jurat pe Domnul, că nu-l va omori. Nici nu l'au omorât el, dar fiului său ia lăsat să-l omoare zicându-i: *că se pogori cu sânge cărunțeta lui în mormânt.*

Va se zică, David la zilele bătrânețelor și-a văzut sfârșitul zilelor sale, și nici atunci, când s'a văzut cu piciorul în mormânt, nu i-a iertat neamului ca să petreacă cu pace zilele pe cari lui Dumnezeu i le-a dat a le petrece, ci el a dorit ca Șimeiu înainte de vreme cu sânge să se pogoare în mormânt. Aceasta dorința a sa o a lăsat fiului său lui Solomon să o ducă în sfârșit cu ori și ce preț!

O! și ce testament îngrozitor a fost acesta! Oare în acest testament fost-a ceva puțină dreptate și milă? Durere, că nu! Căci deși David în psalmii lui de multe ori vorbește despre îndurarea lui Dumnezeu, dela care cerea milă și ajutor, cu toate acestea acum în ceasul morții se gândește la răsbunare. D'apoi David ca tată cum a putut pofti, ca fiul său Solomon să păzească legile Domnului, când el pe patul de moarte voiește să-și răsbune împotriva legii lui Dumnezeu? Și oare azi nu am putea zice noi către David așa: *Nu te teme, fiul tău Solomon îți va împlini dorința ta cea din urmă din testament, și îți va resbuna; iar lucrul cel mai de căpetenie ca să slugească Domnului și se umble pe cărările lui, nu le va împlini. Fiul tău va fi împărat înțelept, cu minte și puternic. Dacă ai vede numai cât de înțelepțește va judeca, cum vor curge de pe buzele lui cuvintele înțelepciunii, cum va învinge pe vrășmași, mărindu-și hotarele împărăției sale, apoi cum va umplea Israelul cu aur și argint, cum vor veni la el împărați străini din toate părțile lumii să-i vază conducerea înțeleaptă și gloria lui, și ca o biserică pompoasă va ridica Domnului pe muntele Sionului,*

după ce cum se va întoarce dela fața lui Dumnezeu și va calcă poruncile lui!!

Dar în mormânt nu mai este aducere aminte, ceea ce David din mormânt nu a mai știut. E vorba, că David a murit și l'au îngropat cu părinții sai, unde trupul lui se odihnește, dar apoi sufletul? Sufletul lui ar fi trebuit să-și iee răsplata pentru celea din urmă sfaturi rele, date flului său lui Solomon.

Iubiților! Vedeți, David în testamentul său s'a provocat la legile lui Moise, căci după legile lui Moise nu a fost păcat lucrurile, pe cari el le-a pretins dela fiul său Solomon ca să-și răsbune, deoarece după legea lui Moise nu era păcat, când zicea: „Ochii pentru ochiu, dinte pentru dinte și iubește pe deaproapele tău, iar pe vrășmașul tău îl urește“.

Și tocmai din legea aceasta a lui Moise putem vedea, că Evangelia lui Hristos cu cât stă mai presus decât legea lui Moise; căci în Evangelia lui Hristos scris este: „Iertați deaproapelui vostru, nu de 7 ori, ci de 70 de ori câte șapte“. Fiți desăvârșiți, precum și tatăl vostru desăvârșit este“. „Și precum iertăm noi unul altuia greșelele, așa ne va ierta și noia Dzeu greșelele noastre. Amin.

Alexandru Vașiadi,
paroh.

Aprobare ministerială.

Ministrul de culte și instrucțiune publică a dat aprobare prin Nr. 28419 din 28 Martie 1907 manualului „Curs practic de limba maghiară pentru școlile populare de Iuliu Vuia“.

A apărut

Samuil Clain de Sad

Propovedanii la îngropăciunea oamenilor morți, editate cu litere latine de: Ioan Nicorescu, paroh ort. român în Curtici (com. Arad), fost profesor de rituale la seminarul din Arad. Prețul 2 coroane, + 20 fil. porto

Concurse.

Pentru întregirea vacantului post de învățator dela școala confesională gr. or. rom. din Șuștra, tractul Belințului, se escrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în organul diecezan „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: 1. În bani gata 400 cor. 2. Pentru lemne, din care este a se încălzi și sala de învățământ 80 cor. 3. Pentru conferență dacă merge, 10 cor. 4. Pentru scrip-turistică 10 cor. 5. 0 meți grâu, 20 meți cucuruz. computeate în bani 200 cor. 6. 5 jugăre pământ arător 200 cor. 7. Locuință în natură cu 2 încăperi, bucătărie, cămară, grajd, cocină, și grădină.

Reflecții la acest post, au să-și aștearnă documentele lor instruate conform legilor în vigoare, comitetului parohial din Șuștra, pe calea oficiului protoprezviteral gr. or. rom. al Belințului (Bélincz, Temes-megy), în termenul fixat, având tot în lăuntru acestui termen, a se prezenta odată și în sf. biserică, spre a-și arată desteritatea în cântare și tipic.

Preferiți vor fi cei mai evalificați, eventual cei formal evalificați pentru a instrui cor.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu mine: Gerasim Sârb protoprezviter.
—□— 2—3

Pe baza rezoluției Venerabilului Consistor dtto 6/19 Februarie 1907, N-rul 498/1907, prin aceasta se escrie concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în organul diecezan pentru îndeplinirea parohiei a doua din Bucovăț (pprezviteratul Timișorii) până acum provăzută prin parohul Cornel Gherga, care parohie începe dela N-rul cășii 1 și continuă până în-cluzive cu N-rul 92, în stânga drumului ce duce spre Moșnița.

Beneficiul se compune din folosirea sesiunii parohiale a ștolei și a birului uzuat dimpreună cu întregirea dela stat, stabilită în temeiul coalelor de faziune. Văduvei preotese rămase după parohul D. Chiriță i-se asigură dreptul din §-ul 12 al Reg. pentru parohii din a. 1906.

Dela recurenți se cere evalificația prescrisă în §-ul 17 al acum atinsului Regulamen, pentru parohii de clasa primă. Recurenții vor avea să se prezente cu observarea §-lui 20 în sf. biserică, spre a-și arată desteritatea omiletică și rituală. Recursele sunt a se înainta la P. On. oficiu pprezviteral al Timișorii. Alesul va avea să provadă gratuit catihizarea în școala confesională alternativ cu celalalt paroh.

Dat din ședința com. parohial ținută în Bucovăț la 25 Martie 1907.

Comitetul parohial.

Cu consenzul protoprezviterului: Dr. Traian Putici.
—□— 3—3

Pentru îndeplinirea stațiunii învățătorești vacantă din Șepreuș (inspectoratul Boroșineu) se escrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în foaia oficială „Biserica și Școala“.

Emolumentele anuale sunt: 1.) În număr 666 cor. 2.) 8 jughere pământ arător cu dreptul de pășunat după care alesul va avea să plătească darea. 3.) Pentru lemne 80 cor. 4.) Spese de conferență 20 cor. 5.) Locuință cu 1/2 intravildn. 6.) Dela înmormântări unde va fi poftit 1 cor. 7.) Pentru încălzirea salei de învățământ să va îngriji comuna bisericască.

Alegându-l va avea a-și ocupa postul numai în 1/14 Iulie a. c.

Recursele ajustate cu documentele recerute sunt a se înainta la P. O. oficiu protoprezviteral al Boroșineului. Reflecții vor avea să se prezente înainte de alegere în vre-o Duminecă ori sârbătoare în sfânta biserică din Șepreuș spre a-și arată desteritatea în cant și tipic.

Dat din ședința com. parohial ținută în Șepreuș la 4/17 Martie 1907.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: Ioan Georgia, protoprezviter român.
—□— 3—3

Licitațiune minuendă.

Pe baza înconvînțării Ven. Consistor Nr. 1613/907 prin aceasta se escrie licitațiune minuendă pentru repararea internă a bisericei din comuna Căprioara (com. Caraș-Severin) pe ziua de 29 Aprilie (12 Mai) a. c. la oarele 11 a. m. în localul școalei. Prețul de exclamare 3390 cor, 97 fil. Doritorii de a licita au să depună în bani sau hârtie de valoare un vadiu de 10% dela prețul de exclamare. Întreprinzătorii n'au drept de a pretinde diurne, viatic și spese de călătorie. Comuna bisericască își rezervă dreptul

de a angaja pe acel reflectant, în care va avea mai multă încredere. Planul și preliminarul de spese se pot vedea la of. parohial din loc. Contractul încheiat pentru întreprinzător va fi valabil îndată după subscriere, pentru comuna bisericească însă numai după aprobarea Ven. Consistor. Întreprinzătorul care va primi lucrarea se deobligă a înapoiă bisericeii spesele de 50 cor. avute cu specificarea lucrării

Căprioara la 5/18 Aprilie 1901.

Comitetul parohial.

—□—

2—3

Pe baza încuviințării Ven. Consistor Nr. 1480/907 prin aceasta se escrie licitațiune minuendă pentru edificarea din nou a sf. bisericii gr. or. român din comuna **Ususeu** (com. Timiș cercul Lipovei) cu termin pe ziua de **24 April (7 Maiu)** a treia zi de paști la orele 2 p. m. în localitatea școlii. Prețul de exlamare 30,991 cor. 93 fil.

Doritorii de a licita au să depună în bani sau hârtie de valoare un vadiu de 10% delat prețul de exlamare.

Întreprinzătorii nu au drept de a pretinde diurne viatic, și spese de călătorie pentru prezentare.

Comuna bisericească își rezervă dreptul de a angaja pe acel reflectant în care va avea mai multă încredere.

Planul precum și preliminarul de spese se pot vedea la oficiul parohial din Ususeu în orele oficioase Contractul încheiat pentru întreprinzătorii va fi valabil îndată după aprobarea V. Consistor.

Ususău, la 28 Martie (10 April) 1907.

Comitetul parohial.

—□—

2—3

În virtutea decisului Veneratului Consister ort. orădan de sub Nr. 1993/169 Ep. 1906 se publică licitație minuendă pentru edificarea din temelie a turnului și a renovării sf. biserici din **T. Cărand** (Toplicza Káránd) protopopiatul Beliului, pe ziua de **24 Aprilie (7 Maiu)** a. c. la 11 ore a. m.

Prețul de exlamare: 5794 cor. 60 fil. din care se va detrage valoarea alor 20 orgii de lemne donate ulterior prin domeniul episcopesc latin pentru arderea cărămizilor.

Licitanții au a depune un vadiu de 10% în bani ori în papire de valoare din prețul de exlamare.

Comuna bisericească își rezervă dreptul de a angaja la lucru pe acel reflectant, în care va avea mai mare încredere.

Întreprinzătorii nu au drept a pretinde diurne, viatic și spese de călătorie.

Planul și preliminarul de spese se pot vedea la oficiul parohial din T. Cărand.

Contractul încheiat pentru întreprinzător e obligator din ziua subscrierii, pentru comuna bisericească însă numai după aprobarea aceluia prin Venerabilul Consistor.

F. Giriș la 26 Martie (8 Aprilie) 1907.

Din încredințarea comitetului parohial din F. Cărand:
Petru Serb protopop tractual.

—□—

3—3

➔ **Compactor român în Arad** ➔

Iustin Ardelean

Strada bisericii (templom) Nr. 9.

Execută grabnic și prompt
tot soiul de lucrări, atingătoare de a-
ceasta branșe.

Legătură fină și durabilă.

➔ **Prețuri moderate.** ➔

1

Pentru economi!

Prav pentru îngrășarea vitelor cornute, porcilor și a cailor. Vacile dau prin întrebuințarea pravului acestuia lapte mai mult și mai bun. De mare însemnătate este pentru oricare econom a întrebuința acest prav de îngrășare, căci prin aceasta să urcă valoarea — adecă prețul vitelor, porcilor și a cailor. Prețul este 60 fil.

Moartea cloșanilor și a șoarecilor. Un prav sigur pentru stărpirea acestora. Prețul 60 fil.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuințarea pravului acestuia, găinile ouă mai mult ca de comun — chiar și în timp de iarnă — pe când altcum nu ne ouă — sau foarte puțin. Prețul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Știut este că vitele și porcii toamna și iarna întreagă, până la deplina dezvoltare a primăverei, suferă mai mult de mănăcărimea păduchilor, prin care mănăcărime sunt reținuți porcii și vitele în îngrășarea și dezvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i astfel încât în loc de a li-să ridică prețul, chiar perd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuințeze această unsoare — căreia îi e prețul 20 și 40 fil.

Extracte pentru prepararea romului și a diferitelor licheruri. Cine vooiește a-și prepară rum și liqueruri bune și ieftine, să întrebuințeze aceste extracte. Prețul pentru 1 litră 40 fil. Pentru prepararea rachiului de prune iarăși 40 fil.

Thee foarte ieftină și bună. 1 pachet 20 fil.

Sirop de zmeură. Curat numai din suc de zmeură de pe munte, preparat cu zahar rafinat. 1 kg. 1 cor. 20 fil.

Unsoare contra mânilor și picioarelor înghețate 70 fil.

Esență contra bătăturilor, (ochi de găină) 70 fil.

Toate aceste se capătă la:

10—10

➔ **Cornel Demeter, apotecar în Szászváros.** ➔

